

Europadomstolens domar — andra kvartalet 2003

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under andra kvartalet 2003 meddelat följande domar:¹

1. Anagnostopoulos mot Grekland (dom 3.4.2003)

Fråga om rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

I januari 1994 gjorde Anagnostopoulos en brottsanmälan mot vissa personer som han anklagade för urkundsförfalskning och brukande av förfälskade handlingar. Han anmälde sig samtidigt som målsägande och yrkade skadestånd. De anklagade personerna kallades inte förrän 1998 att inställa sig till förhör inför undersökningsdomaren. I december 1998 fann brottmålsdomstolen i Athen att de påstådda brotten, som uppgavs ha begåtts i juni 1993, var preskriberade.

Vid Europadomstolen gjorde Anagnostopoulos gällande att hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts. Europadomstolen konstaterade att de anklagade personerna hade kallats till förhör fyra år efter det att brottsanmälan gjorts och fem år efter det att de påstådda brotten begåtts. Som en följd härav hade brotten hunnit preskriberas. Till detta resultat hade bidragit att en ny lag som antagits 1996 hade förkortat preskriptionstiden för de aktuella brotten. Till följd av att brotten preskriberats hade Anagnostopoulos inte heller kunnat få sitt skadeståndskrav prövat av brottmålsdomstolen.

Europadomstolen konstaterade att det visserligen hade varit möjligt för Anagnostopoulos att väcka separat skadeståndstalan vid civildomstol men ansåg det inte rimligt att han skulle vara hänvisad till att

¹ I denna artikel används följande förkortade beteckningar: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I artikeln refereras inte avgöranden avseende frågan om kravet i artikel 6:1 i konventionen på ett avgörande inom skäligen tid har respekterats. I syfte att begränsa artikelns omfång har också vissa avgöranden som följer en etablerad praxis eller som väsentligen avser bevisfrågor endast kort omnämnts under "Övriga mål" i slutet av artikeln. Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995 s. 532 ff., 602 ff. och 764 ff., 1996 s. 71 ff., 368 ff., 579 ff. och 773 ff., 1997 s. 42 ff., 378 ff., 553 ff. och 756 ff., 1998 s. 16 ff., 357 ff., 573 ff. och 762 ff., 1999 s. 67 ff., 581 ff., 762 ff. och 912 ff., 2000 s. 75 ff., 359 ff., 558 ff. och 825 ff., 2001 s. 43 ff., 397 ff., 595 ff. och 806 ff., 2002 s. 52 ff., 390 ff., 608 ff. och 824 ff. samt 2003 s. 48 ff. och 587 ff. — De viktigaste av de nu refererade domarna kommer att publiceras i Europadomstolens domssamling *European Court of Human Rights, Reports of Judgments and Decisions*, men samtliga domar är redan nu tillgängliga på internet under adress <http://www.echr.coe.int>.

inleda en sådan process när det gått flera år efter det att han gjort brottsanmälan och det var till följd av myndigheternas försumlighet som brotten hade preskriberats. Med 5 röster mot 2 konkluderade Europadomstolen att Anagnostopoulos i strid med artikel 6:1 i konventionen hade gått miste om sin rätt till domstolsprövning.

2. M.M. mot Nederländerna (dom 8.4. 2003)

Fråga om rätten till respekt för korrespondens (artikel 8 i konventionen)

M.M. försvarade som advokat en häktad man och besökte i samband därmed mannens hustru S vid flera tillfällen. Efter ett av dessa besök meddelade S sin man att M.M. hade gjort sexuella närmanden mot henne. Mannen gjorde polisanmälan, och en brottsutredning inleddes. Som ett led i denna utredning installerade polisen en bandspelar i S:s telefon och föreslog att hon, om M.M. ringde till henne, skulle föra hans närmanden på tal, vilket skulle göra det möjligt att spela in hans kommentarer på band. S gjorde som polisen föreslagit, varefter tre samtal med M.M. spelades in, skrevs ut och tillfogades brottsutredningen. M.M. dömdes senare för sexuellt ofredande men utan att innehållet i telefonsamtalen hade åberopats som bevisning.

M.M. klagade vid Europadomstolen över att inspelningen av hans telefonsamtal med S hade kränkt hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för korrespondens.

Europadomstolen fann att det var fråga om ett ingrepp i M.M:s rätt till respekt för sin korrespondens och att staten var ansvarig för ingreppet. Enligt nederländsk rätt hade ingreppet varit tillåtet endast om det pågick en rättslig förundersökning och åtgärden hade beordrats av en undersökningsdomare. Dessa förutsättningar var inte uppfyllda, och Europadomstolens konklusion blev därför att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

3. Bakker mot Österrike (dom 10.4.2003)

4. Kolb m.fl. mot Österrike (dom 17.4.2003)

Frågor om rätten till en muntlig förhandling (artikel 6:1 i konventionen)

a) Bakker begärde hos förvaltningsmyndighet tillstånd att bedriva verksamhet som sjukgymnast men vägrades sådant tillstånd på grund av att han inte hade praktiserat i yrket tillräckligt länge. Han överklagade detta beslut till Författningsdomstolen, *Verfassungsgerichtshof*, och begärde en muntlig förhandling. Domstolen avvisade hans talan utan att ha hållit en muntlig förhandling. Han överklagade då beslutet att vägra honom tillstånd att utöva yrket till Förvaltningsdomstolen, *Verwaltungsgerichtshof*, och begärde även där en muntlig förhandling. Denna domstol avslog överklagandet utan att ha hållit en muntlig förhandling.

Europadomstolen konstaterade att de enda domstolar som behandlat tillståndsärendet var Författningsdomstolen och Förvaltningsdomstolen. Bakker hade i princip varit berättigad till muntlig för-

handling vid domstol, och den fråga som skulle bedömas var inte av sådant slag att den bäst ägnade sig för handläggning i ett rent skriftligt förfarande. Konklusionen blev därför att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

b) Vid en jorddelningsförrättning gick Kolb miste om ett visst markområde men fick i utbyte annan mark. Han överklagade beslutet om markbytet till bl.a. Förvaltningsdomstolen, som avslog hans begäran om muntlig förhandling. Europadomstolen konstaterade att han inte hade fått en muntlig förhandling på något stadium av förfarandet och att det inte visats föreligga några särskilda omständigheter som utgjorde skäl att vägra honom en sådan förhandling. Förvaltningsdomstolens beslut att avslå hans begäran om förhandling stred därför mot artikel 6:1 i konventionen.

5. Papastavrou m.fl. mot Grekland (dom 10.4.2003)

Fråga om rätten till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagande i målet var 25 grekiska medborgare som var invecklade i en äganderättstvist med grekiska staten. I oktober 1994 beslöt prefekten i Athen att ett markområde, som tidigare utgjort skog och i vilket klagandenas fastigheter ingick, skulle återställas till skogsmark. Klagandena överklagade detta beslut till den högsta förvaltningsdomstolen och åberopade att förverkligandet av prefektens beslut skulle innebära att de berövades sin egendom. Deras överklagande avslogs med motiveringen att prefektens beslut endast innebar ett fastställande av ett ministerbeslut från 1934. Under år 1999 konstaterade emellertid en ansvarig myndighet att det endast var en del av markområdet i fråga som tidigare hade varit skog och som det därför fanns skäl att nu omvandla till skog.

Klagandena hävdade vid Europadomstolen att de *de facto* hade utsatts för expropriation utan ersättning, vilket stred mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen fann att beslutet att odla skog på marken i fråga hade fattats utan tillräcklig utredning om hur marken tidigare använts. Genom att avslå klagandenas talan enbart på den grunden att det 1934 hade fattats ett liknande beslut hade den högsta förvaltningsdomstolen inte tillräckligt skyddat klagandenas äganderätt, och det fanns enligt grekisk lag inte någon rätt för dem att få ersättning för marken. Artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade därför kränkts.

6. Mehemi mot Frankrike (nr 2) (dom 10.4.2003)

Fråga om rätten till respekt för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Mehemi, som var algerisk medborgare men tillsammans med sin familj bosatt i Frankrike, dömdes 1991 för narkotikabrott till fängelse och utvisning ur Frankrike. Utvisningsbeslutet verkställdes i februari 1995. I dom den 26 september 1997 fann Europadomstolen att artikel

8 i konventionen hade kränkts genom utvisningen (se SvJT 1997 s. 771 f.).

Efter Europadomstolens dom försökte Mehemi få utvisningsbeslutet upphävt av de franska myndigheterna. I november 1997 fick han beskedet att franska regeringen var beredd att låta honom återvända till Frankrike men att hans rörelsefrihet där skulle vara begränsad. Han återvände till Frankrike i februari 1998. I samband därmed meddelades ett ministerbeslut som ålade honom att vara bosatt inom departementet Rhône. I april 1998 fick han uppehålls- och arbetstillstånd, vilket förnyades fram till september 2001. I oktober 2001 upphävdes beslutet om obligatorisk bosättning i departementet Rhône.

Mehemi gjorde vid Europadomstolen gällande att de franska myndigheterna brutit mot artikel 8 i konventionen genom att inte eliminera de förhållanden som Europadomstolen i domen den 26 september 1997 hade funnit strida mot hans rätt till respekt för privat- och familjelivet.

Europadomstolen konstaterade att det som en följd av Europadomstolens dom hade ålegat Frankrike att låta Mehemi återvända till sin familj. De franska myndigheterna hade i november 1997 accepterat att han skulle få återvända, och den tid som hade åtgått till dess han faktiskt kunnat återvända i februari 1998 hade inte varit orimligt lång. Han hade då kunnat återknyta kontakten med sin familj och han hade därefter inte löpt någon risk att på nytt bli utvisad. Under sådana förhållanden hade artikel 8 i konventionen inte kränkts med anledning av åtgärder som vidtagits efter Europadomstolens första dom.

7. Sigurdsson mot Island (dom 10.4.2003)

Fråga om rätten till prövning av en opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

I april 1997 förlorade Sigurdsson ett mål mot den isländska nationalbanken. I Högsta domstolens avgörande deltog domaren Gudrun E, som enligt Sigurdssons uppfattning inte kunde anses ha varit opartisk i detta mål på grund av följande omständigheter.

Gudrun E:s make hade tidigare gått i borgen för en gäldenärs skuld till nationalbanken. För att få pengar till att fullgöra sitt borgensåtagande hade han i maj 1996 utfärdat skuldebrev till ett av nationalbanken ägt finansinstitut mot säkerhet i två fastigheter som tillhörde hans hustru Gudrun E. Skuldebreven hade kort därefter överlåtits till ett bolag utan anknytning till nationalbanken. Gudrun E:s make hade vidare i juni 1996 ingått ett avtal med nationalbanken, enligt vilket banken avstod från 75 % av sitt krav mot att han fullgjorde 25 % av sitt borgensåtagande.

Vid Europadomstolen gjorde Sigurdsson gällande att Högsta domstolen under sådana omständigheter inte hade varit en oavhängig och opartisk domstol så som krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen fann inget som tydde på att Gudrun E faktiskt hade brustit i opartiskhet. Emellertid fanns det tre omständigheter som ändå kunde vara av betydelse för bedömningen enligt artikel 6:1 i konventionen.

Den första omständigheten var att Gudrun E:s make vid den aktuella tiden hade en kvarstående skuld till nationalbanken, men hans skuld var efter uppgörelsen med banken av måttlig storlek, och det fanns ingen anledning att tro att den kunde ha påverkat hennes opartiskhet. Den andra omständigheten var att han hade satt sig i skuld till ett nationalbanken närstående institut, men skuldebrevet hade överlåtit till ett fristående bolag och kunde därefter inte längre anses utgöra ett band med nationalbanken. Emellertid kunde dessa omständigheter inte skiljas från den tredje omständigheten, som gällde uppgörelsen mellan Gudrun E:s make och banken och den roll som Gudrun E själv hade spelat för att denna uppgörelse skulle komma till stånd. I själva verket hade den säkerhet som hon tillhandahållit i sina fastigheter sannolikt varit en förutsättning för uppgörelsen. Hennes make hade i uppgörelsen behandlats välvilligt av banken, eftersom han befriats från 75 % av sin skuld, och det såg i vart fall ut som om det var Gudrun E:s medverkan som bidragit till denna för honom förmånliga lösning. Vid tidpunkten för uppgörelsen var målet mellan Sigurdsson och nationalbanken anhängigt vid Högsta domstolen, och Sigurdsson kunde i detta läge ha haft rimlig grund för sina farhågor för att Högsta domstolen inte varit helt opartisk i hans mål.

Europadomstolen konkluderade att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

8. Yilmaz mot Tyskland (dom 17.4.2003)

Fråga om rätten till respekt för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen)
Yilmaz var turkisk medborgare, född 1976 och bosatt i Tyskland. År 1992 fick han ett icke tidsbegränsat uppehållstillstånd i Tyskland, och i januari 1999 började han där sammanbo med en tysk kvinna, med vilken han fick ett barn i februari 1999.

I augusti 1996 dömdes Yilmaz för flera fall av grovt rån samt förberedelse och anstiftan till grovt rån till ett villkorligt fängelsestraff. I november 1996 dömdes han för grov misshandel och sexualbrott, varvid straffet för dessa brott och de brott som omfattades av den tidigare domen bestämdes till ett ovillkorligt straff om tre års fängelse. Han frigavs i december 1997.

I september 1998 underrättades Yilmaz om att han, om han inte frivilligt lämnade Tyskland, skulle komma att utvisas till Turkiet samt att han skulle vara förbjuden under obestämd tid att återvända till Tyskland. I mars 2000 reste han till Turkiet, och i juni 2000 förvägrades han temporärt uppehållstillstånd i Tyskland för att besöka sitt barn.

Vid Europadomstolen klagade Yilmaz över brott mot artikel 8 i konventionen på grund av utvisningen till Turkiet.

Europadomstolen fann att Yilmaz blivit föremål för ingrepp i sin genom artikel 8 skyddade rätt till respekt för privat- och familjelivet och att ingreppet hade det legitima syftet att förebygga oordning eller brott. När det gällde frågan om ingreppet var proportionerligt i ett demokratiskt samhälle ansåg Europadomstolen att själva utvisningen inte var oproportionerlig. Däremot var det på grund av hans familjesituation — särskilt det förhållandet att han i Tyskland hade ett barn i späda ålder — och med hänsyn till att han hade haft permanent uppehållstillstånd i Tyskland oproportionerligt att utestänga honom från tyskt territorium under obestämd tid. I detta hänseende hade alltså artikel 8 i konventionen kränkts.

9. Yvon mot Frankrike (dom 24.4.2003)

Fråga om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Yvon ägde en fastighet som exproprierades. Han var missnöjd med den expropriationsersättning som fastställdes och överklagade beslutet härom till appellationsdomstolen, *cour d'appel*, i Poitiers. Han begärde att få tillgång till vissa handlingar som myndigheterna åberopat i sina inlagor, men hans begäran avslogs av en tjänsteman vid skattemyndigheten, som också medverkade som part — *Commissaire du Gouvernement* — i förfarandet. I sistnämnda egenskap hade denne tjänsteman dessutom anslutningsvis överklagat beslutet om expropriationsersättning och yrkat på en sänkning av ersättningsbeloppet.

Yvon klagade över att förfarandet i olika hänseenden hade stått i strid med artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade till en början att en part vars mark har exproprierats enligt fransk lag har såväl expropriationsmyndigheten som *Commissaire du Gouvernement* som motparter. Europadomstolen framhöll att dessa motparter har betydande fördelar när det gäller möjligheter att få tillgång till handlingar och information, att *Commissaire du Gouvernement* har dubbla uppgifter som både expert och part i förfarandet samt att han åtnjuter stor auktoritet och har ett betydande inflytande i processen. Europadomstolen fann att det på grund av dessa omständigheter förelåg en brist på balans till den enskilda partens nackdel och att principen om parternas likställdhet i processen (*égalité des armes*) — som är ett element i rätten till en rättvis rättegång i artikel 6:1 i konventionen — hade blivit kränkt.

Europadomstolen behandlade därefter ett antal frågor rörande kravet på ett kontradiktoriskt förfarande. Domstolen konstaterade att det inte följde av denna princip att en part måste delge motparten handlingar som inte överlämnats till domstolen. Vägran att till Yvon utlämna vissa handlingar, som inte ingivits till appellationsdomstolen, stred därför inte mot principen för ett kontradiktoriskt förfarande. Vidare hade Yvon beviljats uppskov i målet efter det att han fått del av

yttrandet från Commissaire du Gouvernement och han hade därför haft möjlighet att bemöta vad som anfördes i detta yttrande. Under sådana omständigheter hade han inte heller skadats av att det var Commissaire du Gouvernement som fick sista ordet under förhandlingen vid appellationsdomstolen. Europadomstolen konkluderade således att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts i nu angivna hänseenden.

10. Aktas mot Turkiet (dom 24.4.2003)

Frågor om rätten till liv (artikel 2 i konventionen), tortyr (artikel 3 i konventionen), diskriminering (artikel 14 i konventionen) och den individuella klagorätten (artikel 38 i konventionen)

Klaganden Eshat Aktas hade en bror, Yakup Aktas, som dog i november 1990 efter att ha tagits i förvar av polisen som misstänkt för att ha förmedlat pengar och vapen till PKK. Två poliser åtalades för att ha orsakat hans död genom misshandel men frikändes.

Eshat Aktas klagade över att hans bror hade torterats och dödats av myndigheterna, att det inte hade företagits någon grundlig utredning med de anhörigas medverkan för att identifiera och bestraffa dem som var ansvariga för hans brors död, att det var på grund av sitt kurdiska ursprung som brodern hade misshandlats och dödats samt att turkiska regeringen i målet inte hade samarbetat med Europakommissionen och Europadomstolen.

Europadomstolen fann att Yakup Aktas hade berövats livet under omständigheter som medförde att turkiska regeringen fick anses ansvarig för hans död. Utredningen om dödsfallet hade inte varit effektiv, bl.a. därför att den hade utförts av gendarmer med tjänstemässig anknytning till de gendarmer som kunde misstänkas ha orsakat Yakup Aktas död. I dessa hänseenden förelåg alltså brott mot rätten till liv i artikel 2 i konventionen.

Europadomstolen fann det vidare styrkt att Yakup Aktas hade utsatts för så allvarlig misshandel att den var att beteckna som tortyr. Dessutom hade utredningen härom varit bristfällig. Artikel 3 i konventionen, som förbjuder tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, hade härigenom kränkts.

Det fanns enligt Europadomstolens mening anledning att tro att den behandling Yakup Aktas utsatts för berodde på att han misstänktes ha hjälpt PKK och inte på att han var av kurdiskt ursprung. Att det förelegat diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen var därför obestyrkt.

Slutligen fann Europadomstolen att turkiska regeringen på olika sätt försvårat förfarandet i målet och att den därför brutit mot sin skyldighet enligt artikel 38 i konventionen att underlätta för Europadomstolen (tidigare Europakommissionen) att göra en effektiv undersökning av de förhållanden som låg till grund för klagomålet.

11. Sylvester mot Österrike (dom 24.4.2003)

Fråga om rätten till respekt för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Sylvester var en amerikansk medborgare som 1994 gifte sig med en österrikisk kvinna. Makarna fick samma år dottern Carina Maria, som blev både amerikansk och österrikisk medborgare. Familjen var till en början bosatt i USA, men i oktober 1995 lämnade hustrun landet och tog med sig dottern utan att Sylvester hade samtyckt till detta. Sylvester, som åberopade 1980 års Haagkonvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, begärde vid österrikisk domstol att dottern skulle återföras till honom. Denna begäran bifölls av den österrikiska domstolen. I april 1996 beviljades Sylvester skilsmässa genom beslut av amerikansk domstol som tillerkände honom ensam vårdnaden om dottern. Beslutet om att dottern skulle återföras till USA kunde emellertid inte verkställas, eftersom hennes vistelseort var okänd.

På begäran av modern beslöt regiondomstolen, *Landesgericht für Zivilrechtssachen*, i Graz i augusti 1996 att undanröja det tidigare meddelade beslutet om att dottern skulle återföras till Sylvester. Regiondomstolen återförvisade målet till distriktsdomstolen, *Bezirksgericht für Zivilrechtssachen*, för att denna domstol skulle pröva om situationen hade förändrats efter det tidigare beslutet. Vid den fortsatta prövningen kom de österrikiska domstolarna fram till att det fanns nya omständigheter som gjorde att ett åtskiljande av modern och dottern skulle utsätta dottern för allvarliga psykologiska risker. I december 1997 tillerkändes modern i Österrike ensam vårdnaden om dottern.

Vad som enligt Europadomstolens mening var avgörande för om Sylvesters rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv hade respekterats var om alla rimliga åtgärder hade vidtagits för att främja dotterns återvändande till honom. Av betydelse var hur snabbt myndigheterna hade handlat, eftersom tidsutdräkt i fall av detta slag kunde få varaktiga följder för förhållandet mellan ett barn och en förälder i ett annat land. Europadomstolen accepterade att förändrade omständigheter undantagsvis kunde medföra att verkställighet inte längre kunde ske, men det måste i så fall, för att det inte skulle föreligga brott mot artikel 8, kunna fastställas att de förändrade omständigheterna inte var en följd av att myndigheterna försummat att vidta de åtgärder som varit rimliga.

I det aktuella fallet hade förfarandet vid regiondomstolen pågått i tre och en halv månader innan denna domstol beslutat upphäva verkställighetsbeslutet, och det hade sedan tagit distriktsdomstolen mer än fem månader att få ett utlåtande av en barnpsykolog. De österrikiska myndigheterna hade därför inte skyndsamt vidtagit de åtgärder som varit påkallade för att verkställa beslutet om återförande av dottern, och de hade enligt Europadomstolens bedömning brutit mot sina skyldigheter enligt artikel 8 i konventionen.

12. Yiltas Yildiz Turistik Tesisleri A.S. mot Turkiet (dom 24.4.2003)

Fråga om rätten till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandebolaget köpte 1987 ett stort skogsområde och fick tillstånd att exploatera en del av detta område. Kort därefter fick bolaget emellertid del av ett expropriationsbeslut avseende marken som hade meddelats redan 1977. Bolaget tillerkändes en expropriationsersättning som motsvarade en bråkdel av det värde som beräknats av en av domstol utsedd sakkunnig.

Europadomstolen konstaterade att expropriationsersättningen hade bestämts utan att hänsyn tagits till värdet av den mark som bolaget hade fått tillstånd att exploatera. Ersättningen stod därför inte i rimlig relation till det verkliga värdet. Artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen hade härigenom kränkts.

13. Iglesias Gil och A.U.I. mot Spanien (dom 29.4.2003)

Fråga om rätten till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Maria Iglesias Gil var gift med A.U.A. och hade med honom sonen A.U.I. Denne föddes 1995 efter det att föräldrarna skilt sig 1994. Maria Iglesias Gil fick vårdnaden om A.U.I., medan A.U.A. tillerkändes rätt till umgänge med honom. I februari 1997 avvek A.U.A. med sonen till USA.

Med anledning av att sonen bortförts gjorde Maria Iglesias Gil brottsanmälan mot A.U.A. och medlemmar av dennes familj som skulle ha hjälpt honom att avvika med sonen. Hon yrkade också att undersökningsdomaren skulle göra en utredning och utfärda en internationell efterlysning av A.U.A. Dessa framställningar ledde inte till något resultat. I februari 1999 tillerkändes Maria Iglesias Gil full föräldramyndighet över A.U.I., och när A.U.A. i juni 2000 besökte Spanien tillsammans med sonen, lyckades hon med polisens hjälp få denne återförd till henne.

Vid Europadomstolen klagade Maria Iglesias Gil i sitt eget och i sonens namn över att de spanska myndigheterna inte hade vidtagit tillräckliga åtgärder för att återföra henne med sonen och att hennes och sonens rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet härigenom hade kränkts.

Europadomstolen konstaterade att både Spanien och USA var anslutna till 1980 års Haagkonvention om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn och att spanska myndigheter enligt lag var skyldiga att skydda omyndigas intressen i överensstämmelse med internationella fördrag som ratificerats av Spanien. I det aktuella fallet hade A.U.A. handlat rättsstridigt, och det hade därför ålegat myndigheterna att vidta åtgärder enligt Haagkonventionen för att få A.U.I. återförd till sin mor. Emellertid hade myndigheterna inte uppfyllt sina skyldigheter enligt Haagkonventionen. Spanien hade härigenom kränkt Maria Iglesias Gils och sonens rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt familjeliv.

14. **Poltoratskiy mot Ukraina (dom 29.4.2003)**
15. **Kuznetsov mot Ukraina (dom 29.4.2003)**
16. **Nazarenko mot Ukraina (dom 29.4.2003)**
17. **Dankevich mot Ukraina (dom 29.4.2003)**
18. **Aliev mot Ukraina (dom 29.4.2003)**
19. **Khokhlich mot Ukraina (dom 29.4.2003)**

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 3 i konventionen), rätten till respekt för privat- och familjeliv och korrespondens (artikel 8 i konventionen) och religionsfrihet (artikel 9 i konventionen)

Klagandena i dessa sex mål var personer som i Ukraina hade dömts till döden för grova brott men som fått sina straff omvandlade till livstids fängelse efter det att dödsstraffet avskaffats i Ukraina i februari 2000. Vid Europadomstolen klagade de över att de hade utsatts för omänsklig och förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen på grund av de förhållanden under vilka de i egenskap av dödsdömda hade varit berövade friheten. De gjorde också gällande att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privat- och familjeliv och för korrespondens hade kränkts. Ytterligare klagomål framfördes i ett par av fallen (Poltoratskiy och Kuznetsov) över brott mot religionsfriheten enligt artikel 9 i konventionen.

Europadomstolen fann till en början att vissa påståenden om fysisk misshandel var obestyrkta men att de utredningar som myndigheterna gjort med anledning av klagomål över misshandel hade varit ytliga och otillräckliga och inte visat att myndigheterna allvarligt sökt utrona vad som hänt. I detta hänseende hade artikel 3 i konventionen överträtts (Poltoratskiy och Kuznetsov).

Europadomstolen fann vidare att klagandena under lång tid fram till dess att dödsstraffet avskaffats hade varit utsatta för lidanden som grundats på ovissheten om framtiden och risken för att dödsstraffen skulle verkställas, låt vara att denna risk efter hand hade minskat. Därtill kom att klagandena vissa tider hade varit inlåsta dygnet runt i små utrymmen utan dagsljus och utan möjligheter till motion och kontakt med andra människor. Sammantaget utgjorde dessa förhållanden enligt Europadomstolens mening omänsklig och förnedrande behandling och därmed brott mot artikel 3 i konventionen.

När det gällde inskränkningar i rätten att få besök av och korrespondera med anhöriga och att motta paket samt bristen på tillgång till TV och radio fann Europadomstolen att det fram till den 11 juli 1999 inte hade funnits annat stöd för dessa inskränkningar än en opublicerad intern instruktion. Inskränkningarna hade därför inte grundats på lag och stred därmed mot artikel 8 i konventionen. Laglig grund hade också saknats för inskränkningar i rätten att delta i gudstjänster i fängelset och att motta själavårdande besök av en präst. I dessa hänseenden hade den genom artikel 9 i konventionen skyddade religionsfriheten kränkts (Poltoratskiy och Kuznetsov).

20. McGlinchey m.fl. mot Förenade Konungariket (dom 29.4.2003)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Judith McGlinchey, som var heroinmissbrukare, dömdes den 7 december 1998 för stöld till ett fängelsestraff. Kort därefter drabbades hon i fängelset av allvarliga abstinenssymptom, för vilka hon fick medicinsk behandling. Den 14 december 1998 intogs hon på sjukhus, där hon nästa dag överfördes till en avdelning för intensivvård. Hon avled den 3 januari 1999.

Judith McGlinchey's närmaste anhöriga gjorde vid Europadomstolen gällande att hon i strid med artikel 3 i konventionen hade utsatts för omänsklig och förnedrande behandling och att det inte hade funnits något effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i konventionen.

Europadomstolen fann att Judith McGlinchey under de första dagarna av fängelsevistelsen hade minskat kraftigt i vikt och att hennes kropp blivit uttorkad. Detta hade skapat allvarliga risker för hennes hälsa. Genom att under sådana omständigheter inte föranstalta om erforderlig medicinsk tillsyn och vård hade fängelsemyndigheterna enligt Europadomstolens mening brutit mot förbudet i artikel 3 i konventionen mot omänsklig och förnedrande behandling. Det hade inte heller enligt engelsk rätt funnits något rättsmedel som kunnat leda till en prövning av om hon fått adekvat vård i fängelset och som hade gett henne möjlighet att få skadestånd. Även artikel 13 i konventionen hade på grund härav kränkts.

21. Appleby m.fl. mot Förenade Konungariket (dom 6.5.2003)

Frågor om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen) och föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Klagande var tre fysiska personer och en miljögrupp, som drev en kampanj mot planer på att bebygga ett markområde i en mindre engelsk stad. Som ett led i sin kampanj ville de sätta upp ett stånd i ett centralt beläget affärscentrum. De hindrades emellertid att göra detta av ett bolag som ägde större delen av affärscentret och som inte ville att det där skulle bedrivas politisk propaganda.

Vid Europadomstolen gjorde klagandena gällande att deras yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen och deras föreningsfrihet enligt artikel 11 i konventionen hade kränkts och att de enligt engelsk rätt inte hade haft ett sådant rättsmedel mot kränkningarna som avsågs i artikel 13 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen inte var obegränsad och att den inte i och för sig innefattade en rätt att använda privat eller allmän mark för att framföra åsikter. Om tillträde till sådan mark var enda sättet att utöva yttrandefriheten kunde det visserligen tänkas att staten hade en positiv skyldighet att reglera bruket av mark på sådant sätt att yttrandefriheten kunde utövas, men i det aktuella fallet hade klagandena haft

andra möjligheter att sprida sina åsikter till allmänheten. De hade alltså inte hindrats i sin utövning av yttrandefriheten genom den inskränkning som hade ålagts dem av affärscentrets ägare. Staten hade under dessa förhållanden inte brutit mot sin positiva skyldighet att skydda klagandenas yttrandefrihet. Europadomstolen fann motsvarande resonemang tillämpligt på föreningsfriheten. Något brott förelåg därför inte mot vare sig artikel 10 eller artikel 11 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att inte heller artikel 13 i konventionen hade kränkts, eftersom denna artikel inte gav individen en rätt till ett rättsmedel mot själva lagen.

22. Perna mot Italien (dom 6.5.2003)

Frågor om rätten att försvara sig (artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Domen, som meddelades av Europadomstolen i större sammansättning, var resultatet av omprövning av en dom som meddelats den 25 juli 2001 av en mindre kammare. Beträffande de faktiska omständigheterna hänvisas till SvJT 2001 s. 824 f.

När det gällde rätten att försvara sig kom Europadomstolen, liksom i den tidigare domen, fram till att det inte förelåg någon kränkning av artikel 6:1 eller artikel 6:3 d) i konventionen.

När det gällde yttrandefriheten hade Europadomstolen att bedöma Pernas anklagelser mot åklagaren Caselli, vilka gick ut på att denne som övertygad kommunist hade vid utförandet av åtalet mot politiker Giulio Andreotti missbrukat sin ställning genom att främja kommunistpartiets intressen och delta i en kommunistisk konspiration syftande till att kommunisterna skulle få kontroll över åklagarmyndigheterna i Italien. Europadomstolen, som i den tidigare domen funnit Pernas uttalanden i huvudsak skyddade av yttrandefriheten, intog nu ståndpunkten att anklagelserna mot Caselli för myndighetsmissbruk och medverkan i en kommunistisk sammansvärjning var grovt kränkande och att, eftersom Perna inte ens försökt visa att påståendena var sanna, domen mot honom för ärekränkning till böter och skadestånd inte hade varit oproportionerlig. Europadomstolen konkluderade därför att artikel 10 i konventionen inte hade kränkts.

23. Kleyn m.fl. mot Nederländerna (dom 6.5.2003)

Fråga om rätten till prövning av en opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Klagandena i detta mål var ett stort antal fysiska och juridiska personer, vilkas hem eller affärslokaler befann sig nära en ny järnvägslinje genom Nederländerna. De opponerade sig mot ett administrativt beslut om dragningen av järnvägen, vilket fattats på grundval av en lag om trafikplanering. Den högsta förvaltningsdomstolen, *Raad van State*, avtog överklagandena utom i särskilda delar. I dessa delar fattades

därefter nya beslut om järnvägslinjens dragning, varefter överklagandena av dessa beslut avsågs av Raad van State.

Klagandena gjorde vid Europadomstolen gällande att Raad van State i de aktuella fallen inte hade varit en oavhängig och opartisk domstol, eftersom Raad van State, som hade den dubbla uppgiften att avge yttranden över lagförslag och att döma i administrativa mål, tidigare hade tagit ställning till den bakomliggande lagen om trafikplanering. De hänvisade till Europadomstolens avgörande rörande luxemburgiska *Conseil d'Etat* i målet *Procola mot Luxemburg* (se SvJT 1995 s. 773).

Europadomstolen förklarade sig inte kunna utesluta att de dubbla funktioner som utövades av Raad van State kunde skapa problem i förhållande till artikel 6:1 i konventionen. När det gällde det aktuella fallet hade Raad van State visserligen avgett yttrande över den bakomliggande lagen om trafikplanering, men överklagandena gällde de administrativa besluten om järnvägslinjens dragning. Yttrandet och de rättsliga avgörandena hade därför inte avsett samma sak. Även om Raad van State i sitt yttrande i viss mån hade berört dragningen av den aktuella järnvägslinjen, kunde yttrandet inte anses ha innefattat ett ställningstagande till de frågor som sedan avgjorts genom administrativa beslut. Klagandenas farhågor för att Raad van State i deras fall hade brustit i oavhängighet och opartiskhet var därför inte objektivt välgrundade. Konklusionen, som antogs med 12 röster mot 5, blev att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

24. Covezzi och Morselli mot Italien (dom 9.5.2003)

Frågor om rätten till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Klagandena, som var gifta med varandra, hade fem barn. Fyra av dem omhändertogs av myndigheterna på grund av misstankar om att de hade utsatts för sexuella övergrepp. Barnen placerades i fyra olika fosterhem och all kontakt mellan dem och föräldrarna avbröts tills vidare. Klagandena dömdes senare för sexuella övergrepp till fängelsestraff och framtogs vårdnaden om barnen.

Europadomstolen prövade om det förfarande som tillämpats samt formerna för omhändertagandet hade respekterat klagandenas och deras barns rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet.

Europadomstolen ansåg att de åtgärder som vidtagits i huvudsak var förenliga med artikel 8 i konventionen. Emellertid fann domstolen att denna artikel hade kränkts i ett hänseende, nämligen genom att klagandena inte hade i tillräcklig omfattning fått medverka i det förfarande som resulterat i att de hade berövats vårdnaden om barnen.

25. Kyrtatos mot Grekland (dom 22.5.2003)

Fråga om respekt för privat- och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Sofia Kyrtatou och hennes son Nikos Kyrtatos ägde mark på ön Tinos. Deras egendom låg i närheten av sumpmark med ovanligt djurliv (fåglar, fiskar, sköldpaddor). Efter ett administrativt beslut om vissa gränsjusteringar blev det tillåtet att bebygga en del av den tidigare skyddade sumpmarken. Två byggnader uppfördes i närheten av Sofias och Nikos markområde.

Sedan besluten om gränsjusteringar och byggnadstillstånd överklagats, upphävdes dessa beslut av den högsta förvaltningsdomstolen, men de lokala myndigheterna rättade sig inte efter domstolens avgörande. De rev inte de två byggnader som hade upprättats och de fortsatte att utfärda byggnadstillstånd inom området i fråga.

Sofia och Nikos klagade över att myndigheterna inte hade verkställt den högsta förvaltningsdomstolens avgörande vilket enligt deras mening stred mot artikel 6:1 i konventionen. De gjorde också gällande att deras rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privat- och familjeliv hade kränkts genom att miljön nära deras egendom hade skadats.

Europadomstolen fann att myndigheternas underlåtenhet att under mer än sju år rätta sig efter den högsta förvaltningsdomstolens beslut innebar att rätten till domstolsprövning i detta fall inte åtnjuts som en effektiv rättighet. Artikel 6:1 i konventionen hade således kränkts i detta hänseende.

När det gällde artikel 8 i konventionen ansåg Europadomstolen att det var fråga om två olika aspekter av rätten till respekt för privat- och familjeliv, nämligen dels att naturvärden i klagandenas närmiljö hade förstörts, dels att de utsatts för buller och annat obehag i samband med byggnadsarbetena. I det förstnämnda hänseendet fann Europadomstolen det inte visat att skadan på djurlivet direkt påverkat klagandenas rättigheter enligt artikel 8. Domstolen framhöll att slutsatsen kunde ha blivit en annan om det t.ex. hade varit ett skogsområde som förstörts nära deras hus, eftersom detta kunde anses ha mera direkt påverkat deras välbefinnande. Inte heller ansåg Europadomstolen att de störningar i form av buller m.m. som förekommit i samband med byggnadsarbetena hade varit så allvarliga att de stått i strid med artikel 8.

26. Skalka mot Polen (dom 27.5.2003)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Efter att ha dömts till ett fängelsestraff för grov stöld dömdes Skalka till ytterligare åtta månaders fängelse för att han förolämpat en statlig myndighet. Brottet bestod i att han i ett brev till regiondomstolens president betecknat domarna vid en av domstolens avdelningar som "oansvariga clown" och en särskild domare som "dåre", "illiterat" och "framstående idiot". Han klagade över att denna senare fängelse-

dom innebar ett brott mot hans genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

Europadomstolen fann att det var fråga om ett ingrepp i Skalkas yttrandefrihet med det legitima syftet att upprätthålla domstolarnas auktoritet. Emellertid hade det straff som ålagts Skalka varit oproportionerligt med hänsyn till att angreppet på domstolen gjorts i en intern brevväxling som inte kommit till allmän kännedom och det dessutom var första gången som Skalka hade gjort kränkande uttalanden av detta slag. Europadomstolen konkluderade alltså att artikel 10 i konventionen hade kränkts.

27. Crisan mot Rumänien (dom 27.5.2003)

Fråga om rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Crisan begärde i två ansökningar att en statlig kommission skulle fastställa att han hade utsatts för politisk förföljelse under den kommunistiska regimen i Rumänien. Hans första ansökan, i vilken han gjorde gällande att han på politiska grunder hade varit föremål för polisutredning och avskedats från sin anställning, avslogs av kommissionen. Hans andra ansökan, som grundade sig på att han under lång tid varit intagen på mentalsjukhus, bifölls delvis av kommissionen, som också tillerkände honom skadestånd.

Crisan överklagade kommissionens båda beslut till regiondomstolen i Bukarest. Hans överklaganden avslogs först av regiondomstolen och sedan av appellationsdomstolen på grund av att domstolarna efter en lagändring 1997 inte längre ansåg sig behöriga att överpröva den ifrågavarande kommissionens beslut. Vid Europadomstolen gjorde Crisan gällande att detta stred mot artikel 6:1 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att kommissionen inte var att anse som en domstol, eftersom den inte uppfyllde kravet på oavhängighet i förhållande till exekutivmakten och parterna. Crisan hade därför haft rätt enligt artikel 6:1 i konventionen att få kommissionens beslut överprövat av domstol. Emellertid hade domstolarna inte funnit sig behöriga att göra en sådan överprövning. Som en följd härav hade Crisans rätt till domstolsprövning inte respekterats och artikel 6:1 kränkts.

28. Hewitson mot Förenade Konungariket (dom 27.5.2003)

29. Chalkley mot Förenade Konungariket (dom 12.6.2003)

Frågor om rätten till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och rätten till ett effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

a) Hewitson arresterades som misstänkt för bl.a. narkotikabrott. Medan han var berövad friheten, installerade polisen en avlyssningsanordning i hans garage. Sedan han åtalats för narkotikabrott, åberopades som bevis i rättegången mot honom inspelningar som gjorts med hjälp av avlyssningsanordningen. Han erkände sig då skyldig och dömdes till fem års fängelse.

b) Chalkley misstänktes av polisen för att planera ett rån. För att kunna installera en avlyssningsanordning i hans bostad avlägsnade polisen honom och hans flickvän från bostaden genom att arresteras dem som misstänkta för ett annat brott. Vid arresteringen togs nyckeln till bostaden om hand, varefter polisen använde nyckeln för att bereda sig tillträde till bostaden och installera avlyssningsanordningen i fråga. Polisen gjorde också en kopia av nyckeln för att kunna använda den vid senare tillfällen.

c) Under hänvisning till sitt avgörande i fallet Khan mot Förenade Konungariket (se SvJT 2000 s. 579 ff.) konstaterade Europadomstolen i båda fallen att det vid den aktuella tidpunkten inte hade funnits något lagligt stöd för hemlig avlyssning av detta slag och att åtgärden därför stred mot klagandens rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv. I fallet Chalkley fann Europadomstolen vidare att även artikel 13 i konventionen hade kränkts, eftersom det inte hade funnits något effektivt rättsmedel mot avlyssningsåtgärden.

30. Walston mot Norge (dom 3.6.2003)

Fråga om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Makarna Walston köpte en fastighet i Stryn för pengar som de lånat i en bank. Banken fick säkerhet för lånet både i den köpta fastigheten och i en annan fastighet som låg i Vågsøy. Eftersom makarna försummade sina avbetalningar, begärde banken att de båda fastigheterna skulle säljas på exekutiv auktion. När det gällde fastigheten i Vågsøy bifölls bankens begäran genom beslut som makarna Walston överklagade till Gulating *lagmannsrett*. En inlaga som banken ingav till lagmannsretten delgavs inte makarna Walston eller deras ombud. Sedan ombudet under rättegången vid lagmannsretten frånträtt sitt uppdrag, begärde makarna Walston att domstolen skulle förse dem med kopior av samtliga handlingar i målet. De erhöll ingen reaktion från lagmannsretten.

Lagmannsretten avslog makarna Walstons överklagande. Detta beslut överklagades av makarna Walston till *Høyesteretts kjæremålsutvalg*, som avslog överklagandet under hänvisning till bl.a. att den inlaga av banken som inte delgivits makarna inte hade innehållit något av betydelse för lagmannsrettens beslut och att lagmannsretten inte kunde anses ha förfarit felaktigt genom att avgöra målet, som sedan länge varit klart för avgörande, utan att först ha tillmötesgått makarna Walstons begäran om att erhålla kopior av samtliga handlingar i målet.

Vid Europadomstolen klagade makarna Walston över dels att bankens inlaga inte delgivits dem, dels att de inte fått kopior av handlingarna i målet.

Europadomstolen konstaterade att makarna Walston, genom att de inte fått del av bankens inlaga till lagmannsretten, hade berövats möjligheten att bemöta vad som anförts i denna inlaga och att de därige-

nom försatts i ett processuellt underläge. Detta stred mot den kontradiktoriska principen och utgjorde ett brott mot artikel 6:1 i konventionen.

När det gällde underlåtenheten att förse makarna Walston med kopior av samtliga handlingar i målet fann däremot Europadomstolen inte något brott mot artikel 6:1 i konventionen, eftersom allt material — bortsett från den tidigare nämnda inlagan från banken — under processen hade varit tillgängligt för makarna eller deras ombud.

31. Pantea mot Rumänien (dom 3.6.2003)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätten till personlig frihet (artikel 5:1, 5:3, 5:4 och 5:5 i konventionen) och rätten till juridiskt biträde (artikel 6:3 c) i konventionen)

Pantea var i april 1994 inblandad i ett slagsmål med en annan person som blev svårt skadad. Pantea åtalades och häktades men frigavs i april 1995 på grund av att häktningen ansågs ha varit olaglig. Målet mot honom var emellertid alltjämt anhängigt när Europadomstolen meddelade sin dom.

Vid Europadomstolen klagade Pantea över att han utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen, att han varit berövad friheten i strid med artikel 5 i konventionen samt att han under förundersökningen inte fått samråda med sin advokat på sätt som krävdes enligt artikel 6 i konventionen.

Europadomstolen fann det klarlagt att Pantea, medan han var häktad och således befann sig i myndigheternas förvar, hade misshandlats av medfångar med svåra skador som följd. Hans belägenhet hade förvärrats av att han vid tillfället hade varit belagd med handfängsel och av att han efter misshandeln inte syntes ha fått den medicinska behandling som varit påkallad. Han hade också kort efter misshandeln trots sina svåra skador transporterats under flera dagar på tåg till ett annat fängelse. Sammantaget hade han enligt Europadomstolen behandlats på ett sätt som stred mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen fann att myndigheterna, trots att det varit medfångar som utfört misshandeln, inte kunde fransäga sig ansvar för vad som hänt Pantea. Det hade funnits skäl för dem att hålla situationen under närmare uppsikt och Pantea borde inte ha placerats i en cell tillsammans med farliga fångar. Inte heller hade fängelsepersonalen snabbt kommit till hans hjälp, och han hade fått stanna kvar i samma cell. Myndigheterna hade därför inte fullgjort sin positiva skyldighet enligt artikel 3 i konventionen att skydda Panteas fysiska integritet. Inte heller hade myndigheterna gjort en effektiv utredning med anledning av Panteas anklagelser om misshandel och artikel 3 hade därför kränkts även i detta hänseende.

När det gällde artikel 5 i konventionen hade enligt Europadomstolens mening flera kränkningar ägt rum. Häktningen hade inte skett

enligt ett i lag föreskrivet förfarande och hade fortgått även sedan giltighetstiden av häktningsbeslutet löpt ut (brott mot artikel 5:1). Den åklagare som beslutat om häktningen var inte att anse som en domare, och Pantea hade inte inställts inför en domare förrän efter mer än fyra månader (brott mot artikel 5:3). Det hade gått nästan fyra månader innan en domstol fattade beslut med anledning av Panteas begäran om frigivning (brott mot artikel 5:4). Slutligen hade Pantea enligt rumänsk rätt inte haft rätt till skadestånd med anledning av de nämnda brotten mot artikel 5 (brott mot artikel 5:5).

När det gällde Panteas klagomål över att han inte fått samråda med en advokat fann Europadomstolen att frågan huruvida hans rätt enligt artikel 6:3 c) i konventionen kränkts inte kunde bedömas på detta stadium, eftersom åtalet mot Pantea alltjämt var anhängigt vid rumänsk domstol och utgången i målet alltså fortfarande var osäker.

32. Cumpana och Mazare mot Rumänien (dom 10.6.2003)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Cumpana och Mazare var journalister. I en tidning publicerade de en artikel i vilken de ifrågasatte lagligheten av ett avtal mellan en kommun och ett privat bolag varigenom detta bolag åtog sig uppgiften att ta olagligt parkerade bilar i beslag. Kontraktet hade undertecknats av den biträdande borgmästaren och av Revi Moga, en kvinnlig jurist som sedermera utnämns till domare. Artikeln illustrerades med en karikatyr av den biträdande borgmästaren och domaren arm i arm med en påse full med pengar och med en insinuant text som antydde att det tagits mutor och att borgmästaren och domaren eventuellt stod i en intim relation till varandra.

Revi Moga stämde Cumpana och Mazare för ärekränkning. Domstolen fann dem skyldiga och dömde dem till sju månaders fängelse och förbud att under viss tid arbeta som journalister. Till följd av ett nådebeslut behövde de inte avtjäna fängelsestraffen.

Vid Europadomstolen gjorde Cumpana och Mazare gällande att deras yttrandefrihet kränkts i strid med artikel 10 i konventionen.

Europadomstolen ansåg att artikeln hade skadat Revi Mogas anseende och att den inte hade varit ägnad att bidra till debatt i någon fråga av allmänt intresse. Karikatyren fick anses ha inkräktat på hennes privatliv och familjeliv och överskred gränsen för acceptabel kritik. De straff som utdömts var hårda, men Cumpana och Mazare hade befriats från dem genom nåd, och de hade inte heller i realiteten hindrats att utöva sina yrken som journalister. Under sådana omständigheter fann Europadomstolen, med 5 röster mot 2, att ingreppet i deras yttrandefrihet inte var oproportionerligt och att artikel 10 i konventionen således inte blivit kränkt.

33. Gutfreund mot Frankrike (dom 12.6.2003)

Fråga huruvida beslut om rättshjälp gäller anklagelse för brott eller civila rättigheter (artikel 6:1 i konventionen)

Gutfreund åtalades för att ha misshandlat sin hustru. Han erhöll inte rättshjälp i målet och han gjorde gällande att den domare som avslog hans ansökan om rättshjälp inte varit opartisk och att artikel 6:1 i konventionen därför hade kränkts.

Europadomstolen fann att beslutet i frågan om Gutfreund skulle få rättshjälp inte var ett avgörande om en anklagelse för brott eller om civila rättigheter eller skyldigheter samt att artikel 6:1 i konventionen därför inte var tillämplig på förfarandet i denna fråga.

34. Herz mot Tyskland (dom 12.6.2003)

Frågor om lagligheten av ett frihetsberövande (artikel 5:1 i konventionen) och rätten till domstolsprövning avseende frihetsberövandets laglighet (artikel 5:4 i konventionen)

Herz, som tidigare på grund av paranoid psykos varit tvångsintagen på ett psykiatriskt sjukhus, arresterades den 30 oktober 1996, sedan han varit inblandad i ett våldsamt uppträde med en annan person. På grund av en diagnos som lämnades på telefon beslöt en domstol följande dag att han skulle provisoriskt intas på ett psykiatriskt sjukhus. Intagningen skulle gälla längst till den 12 december 1996. Den 11 november 1996 anmälde Herz sin önskan att överklaga intagningen, men det fullständiga överklagandet kom först den 2 december 1996 in till domstolen. Den 18 november 1996 rymde Herz från sjukhuset. Den 13 december 1996 fann domstolen sig inte behöva i sak pröva överklagandet, eftersom Herz hade rymt från sjukhuset redan innan överklagandet hade kommit in till domstolen och dessutom den längsta tiden för tvångsintagningen hade utlöpt.

Europadomstolen hade att pröva om tvångsintagningen hade varit förenlig med artikel 5:1 e) i konventionen och om Herz hade åtnjutit sin rätt enligt artikel 5:4 till snabb domstolsprövning av frihetsberövandets laglighet.

När det gällde artikel 5:1 e) i konventionen fann Europadomstolen att beslutet om tvångsintagning fattats på grund av en läkares diagnos som lämnats till domstolen på telefon och utan att Herz hörts personligen. Emellertid hade omständigheterna varit sådana att det kunde anses nödvändigt att fatta ett snabbt beslut, och intagningen på sjukhus var av temporär art och syftade till att man senare skulle på grund av fullständig medicinsk utredning fastställa om Herz led av psykiatrisk sjukdom. Under sådana omständigheter stred frihetsberövandet inte mot artikel 5:1 i konventionen.

När det gällde artikel 5:4 i konventionen ansåg Europadomstolen däremot, särskilt med hänsyn till frihetsberövandets allvarliga karaktär, att det förhållandet att tiden för frihetsberövandet utlöpt när domstolen fattade sitt beslut inte kunde beröva Herz rätten att få åt-

gårdens laglighet överprövad. I detta hänseende hade alltså artikel 5:4 kränkts. Att det tagit domstolen elva dagar att besluta i frågan (från den 2 till den 13 december 1996) innebar däremot inte att rätten enligt artikel 5:4 till skyndsamt behandling hade åsidosatts.

35. Van Kück mot Tyskland (dom 12.6.2003)

Frågor om rätten till en rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) och rätten till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Van Kück, som genomgått behandling för byte av kön från man till kvinna, begärde ersättning från ett försäkringsbolag för vissa behandlingsskostnader. Hennes yrkande avslogs av domstol med motiveringen att det inte varit fråga om nödvändig medicinsk behandling. Beslutet fastställdes av högre domstol, som anförde att Van Kück själv orsakat sin sjukdom genom att utan läkares inrådan börja inta preparat innehållande kvinnliga hormoner.

Vid Europadomstolen klagade Van Kück över brott mot rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen och rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 i konventionen.

Europadomstolen ansåg att de tyska domstolarna borde ha inhämtat yttrande från medicinsk expertis och kritiserade särskilt den av den högre rätten anförda motiveringen för sitt beslut. Sett som en helhet hade förfarandet inte uppfyllt kravet i artikel 6:1 i konventionen på en rättvis rättegång, varför Europadomstolen, med 4 röster mot 3, fann att det förelåg ett brott mot denna bestämmelse.

När det gällde artikel 8 i konventionen konstaterade Europadomstolen att det var fråga om tillämpning på könsbyten av principerna för återbetalning av läkarkostnader. Utan att höra medicinsk expertis hade domstolarna i detta fall ifrågasatt behovet av könsbytet, och den högre domstolen hade dessutom ansett att Van Kück själv var orsak till sitt tillstånd. Det var enligt Europadomstolens mening opropor­tionerligt att kräva att Van Kück skulle visa att könsbytet varit medicinskt nödvändigt. Ingen rimlig avvägning hade gjorts av försäkringsbolagets intressen och hennes eget personliga intresse. Med 4 röster mot 3 fann Europadomstolen att även artikel 8 hade kränkts.

36. Easterbrook mot Förenade Konungariket (dom 12.6.2003)

Fråga om rätten till domstolsprövning (artikel 6:1 i konventionen)

Easterbrook dömdes 1988 till livstids fängelse. Det bestämdes vid denna tidpunkt inte någon minsta tid (*"the tariff"*) som han skulle behöva tillbringa i fängelse. En minsta tid om 16 år fastställdes däremot i februari 1998 av vederbörande minister (*Home Secretary*) efter inhämtande av yttrande från domstol. Easterbrooks ombud yrkade en nedsättning av minimitiden och begärde att en muntlig förhandling i denna fråga skulle hållas inför *Lord Chief Justice*. I augusti 1998 under­rättades de om att Lord Chief Justice rekommenderade en minsta tid om 12–13 år men att någon muntlig förhandling inte skulle hållas. I

november 1998 fick ombuden veta att ministern hade fastställt den minsta tiden till tolv och ett halvt år, en tid som skulle utlöpa i maj 2000.

Europadomstolen fann att Easterbrooks rätt enligt artikel 6:1 i konventionen hade kränkts på grund av att den minsta tiden för frihetsberövandet hade bestämts först efter långt dröjsmål och inte av domstol efter en kontradiktorisk muntlig förhandling. Det förhållandet att den minister som bestämt minimitiden hade inhämtat synpunkter från en domstol medförde inte en annan bedömning.

37. Ruianu mot Rumänien (dom 17.6.2003)

Fråga om försenad verkställighet av domstols dom (artikel 6:1 i konventionen)

Ruianu var ägare till viss mark. Hans grannar uppförde en byggnad som delvis låg på hans mark. Med anledning därav utverkade Ruianu ett domstolsbeslut om att den del av byggnaden som inkräktade på hans mark skulle rivas. Beslutet vann laga kraft den 23 november 1994. Eftersom grannarna inte haft byggnadstillstånd, meddelade domstol den 19 januari 1995 ett beslut om att hela byggnaden skulle rivas.

Ruianus grannar vägrade att rätta sig efter domstolsbesluten, och Ruianu gjorde upprepade försök att få myndigheterna att tvångsvis verkställa besluten. Den 28 juli 2000 infann sig en myndighetsperson åtföljd av poliser för att verkställa rivningsbeslutet från 1995. Någon verkställighet kom emellertid inte till stånd, eftersom grannarna hotade att bränna sig själva till döds och en av dem dessutom verkställde hotet.

Vid Europadomstolen klagade Ruianu över brott mot artikel 6:1 i konventionen på grund av att han inte kunnat få rivningsbeslutet verkställt.

Europadomstolen konstaterade att verkställighetsförfarandet varit anhängigt sedan november 1994 och att något seriöst försök att genomföra rivningen inte gjorts förrän den 28 juli 2000. Något nytt verkställighetsförsök hade inte gjorts därefter. Myndigheterna hade inte ålagt Ruianus grannar några sanktioner på grund av att de inte rättat sig efter domstolarnas beslut. Europadomstolen fann, med 6 röster mot 1, att myndigheterna, genom att under en tid av mer än åtta år underlåta att vidta effektiva verkställighetsåtgärder, hade brutit mot artikel 6:1 i konventionen.

38. Pescador Valero mot Spanien (dom 17.6.2003)

Fråga om rätten till prövning av en opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Pescador Valero var anställd vid Castilla-la Mancha-universitetet. Sedan han avlägsnats från viss administrativ befattning vid universitetet, begärde han omprövning av beslutet härom vid domstol. Målet hänköts till en avdelning av domstolen vars ordförande var domaren

J.B.L. Denne fattade flera procedurbeslut i målet. Sedan Pescador Valero erfarit att J.B.L. var gästprofessor vid Castilla-la Mancha universitetet, anförde han jäv mot honom, men domstolen avtog jävsinvändningen under hänvisning till att Pescador Valero borde ha känt till domarens band med universitetet tidigare och då ha anført jäv. Därefter fann domstolen med J.B.L. som ordförande att det administrativa beslutet om Pescador Valeros tjänstgöring var lagligt och ogillade Pescador Valeros talan.

Vid Europadomstolen klagade Pescador Valero över att målet inte hade avgjorts av en opartisk domstol, vilket krävdes enligt artikel 6:1 i konventionen, eftersom J.B.L. hade yrkesmässiga och ekonomiska band med universitetet.

Europadomstolen fann ingen anledning att tro att J.B.L. rent faktiskt hade brustit i opartiskhet. Vidare konstaterade Europadomstolen att Pescador Valeros jävsinvändning hade ogillats på grund av att han redan tidigare borde ha känt till J.B.L:s band med universitetet, men det fanns ingenting i målet som visade att han faktiskt hade haft sådan kännedom. Europadomstolen konstaterade vidare att J.B.L. hade haft regelbundna yrkesmässiga kontakter med Pescador Valeros motståndare i processen och att han hade uppburit en icke obetydlig lön från universitetet. Dessa omständigheter kunde ge anledning till legitima farhågor för att J.B.L. inte var opartisk, varför slutsatsen blev att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

39. Raf mot Spanien (dom 17.6.2003)

Fråga om lagligheten av frihetsberövande med sikte på utlämning (artikel 5:1 i konventionen)

Raf arresterades den 11 april 1997 som misstänkt för grov brottslighet i Spanien. Han häktades samma dag. Det fattades då också ett separat beslut om att han på grund av en internationell efterlysning skulle tas i förvar i avbidan på utlämning. Den 13 april 1999 beslöt en domstol att han skulle frigges eftersom maximitiden för häktning hade uppnåtts, men hans frihetsberövande fortsatte ändå på grund av att Frankrike i maj 1997 hade begärt honom utlämnad för allvarliga brott. Den 19 maj 1999 dömdes Raf i Spanien till åtta års fängelse. Den 19 maj 2000 beslöt spansk domstol att medge att han temporärt överlämnades till Frankrike i avbidan på att en högre spansk domstol prövade hans överklagande av den spanska fängelsesdomen. Sedan de franska myndigheternas accepterat ett temporärt överlämnande, fattade spansk domstol den 16 januari 2001 ett beslut om sådant överlämnande. Detta beslut verkställdes den 14 februari 2001.

Vid Europadomstolen klagade Raf över att han i strid med artikel 5 i konventionen hade varit föremål för ett olagligt frihetsberövande med sikte på utlämning.

Europadomstolen konstaterade att Raf under tiden från den 11 april 1997 till den 13 april 1999 var berövad friheten inte endast i av-

bidan på utlämning utan också som häktad för brott i Spanien (frihetsberövande enligt artikel 5:1 c) i konventionen). Från den 13 april till den 19 maj 1999 var han berövad friheten enbart på grund av att han begärts utlämnad (artikel 5:1 f) i konventionen). Från den 19 maj 1999 var han berövad friheten efter fällande dom av domstol (frihetsberövande enligt artikel 5:1 a) i konventionen). Under tiden från den 16 januari till den 14 februari 2001 var han på nytt berövad friheten i samband med begärd utlämning (artikel 5:1 f) i konventionen).

Europadomstolen fann att det därför under hela den aktuella tiden hade funnits en grund för frihetsberövande i konventionen. Frihetsberövande enbart med sikte på utlämning hade förekommit under två perioder, den ena om en månad och sex dagar och den andra om 28 dagar. Dessa perioder kunde inte anses ha varit anmärkningsvärt långa, och de spanska myndigheterna fick anses ha bedrivit förfarandet med rimlig effektivitet. Något brott mot artikel 5 i konventionen förelåg därför inte.

40. Hulki Günes mot Turkiet (dom 19.6.2003)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätten att förhöra vittnen (artikel 6:1 och artikel 6:1 d) i konventionen)

Günes arresterades den 19 juni 1992 som misstänkt för att ha deltagit i en väpnad attack vid vilken en soldat dödats och två andra skadats. Enligt ett läkarintyg som utfärdats på dagen för arresteringen hade han då vissa kroppsliga skador. Günes överfördes till en gendarmeristation för förhör. Den 3 juli 1992 undersöktes han på nytt av läkare. Det intyg som då utfärdades utvisade andra skador på hans kropp. Günes gjorde gällande att dessa skador uppkommit genom misshandel i samband med förhören.

Günes åtalades senare inför statssäkerhetsdomstolen i Diyarbakir för separatistisk verksamhet och brott mot nationell säkerhet. Han dömdes av domstolen till dödsstraff, vilket omvandlades till livstids fängelse.

Europadomstolen fann att de skador på Günes kropp som konstaterats föreligga den 3 juli 1992 sannolikt hade uppkommit kort tid dessförinnan och att de kunde ha orsakats av slag mot hans kropp. De turkiska myndigheterna hade först på ett sent stadium gjort en undersökning om skadornas uppkomst, och undersökningen hade varit bristfällig eftersom de personer som förhört Günes inte hade identifierats och de förhållanden under vilka förhören ägt rum inte hade utretts.

Under sådana omständigheter fann Europadomstolen sig kunna konkludera att Günes hade tilldelats slag som utgjorde omänsklig och förnedrande behandling enligt artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen pekade på en rad brister i förfarandet mot Günes (statssäkerhetsdomstolens underlåtenhet att pröva om olagliga

metoder använts för att framtvunga erkännanden, avsaknad av försvarare under förundersökningen då huvuddelen av bevisupptagningen ägt rum, oförklarad ändring av åklagarens yrkande i målet). Framför allt fäste emellertid Europadomstolen vikt vid att de gendarmer som uppgav sig ha identifierat Günes i samband med den väpnade attacken inte framträdde inför domstolen och inte där konfronterades med Günes. Stats säkerhetsdomstolen hade därför inte kunnat iaktta dessa personer och göra sig en bild av deras trovärdighet, och försvaret hade inte vid domstolen kunnat ställa frågor till dem. På grund härav fann Europadomstolen att bestämmelserna i artikel 6:1 och artikel 6:3 d) i konventionen inte hade respekterats.

41. Pedersen och Baadsgaard mot Danmark (dom 19.6.2003)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Pedersen and Baadsgaard var journalister vid Danmarks Radio. De producerade två televisionsprogram om en mordrättegång som resulterat i att en person hade dömts till tolv års fängelse för att han mördat sin fru. I programmen kritiserade de polisens brottsutredning, och de namngav och visade fotografier av två polischefer samt insinuerade att dessa hade dolt viss relevant bevisning. De två polischeferna anmälde dem med anledning härav för ärekränkning.

Sedan resning beviljats i mordmålet, gjordes en granskning av polisutredningen, och det befanns då att denna varit behäftad med brister. Efter en ny rättegång frikändes den mordåtalade.

Pedersen och Baadsgaard dömdes för ärekränkning till böter och skadestånd. Vid Europadomstolen var frågan om domen stred mot deras genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

Europadomstolen fann att programmen i televisionen hade varit tendentiösa på så sätt att uttalanden av ett vittne hade presenterats som fakta, vilket lett till slutsatsen att polischeferna eller någon av dem hade sökt dölja viktig bevisning. Att så varit fallet var emellertid obestyrkt, och de undersökningar som Pedersen och Baadsgaard hade gjort tycktes inte ha varit tillräckligt grundliga för att rättfärdiga de slutsatser som dragits. Europadomstolen fann att det i målet var fråga om en avvägning av rätten att sprida information mot skyddet för andras rykte och rättigheter samt att de danska domstolarna hade haft fog för att anse domen för ärekränkning som en nödvändig begränsning av yttrandefriheten i ett demokratiskt samhälle. Med 4 röster mot 3 konkluderade Europadomstolen att artikel 10 i konventionen inte hade kränkts.

42. Allard mot Sverige (dom 24.6.2003)

Fråga om rätten till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Inga Allard och hennes syskon ägde tillsammans vissa skärgårdsfastigheter. På en av dessa fanns ett hus som hade tillskiftats Inga Allard. I december 1989 väckte syskonen talan mot henne med yrkande att

hon skulle åläggas att avlägsna huset, eftersom detta hade uppförts utan deras samtycke i strid med lagen om samäganderätt. Den 10 maj 1990 förpliktades Inga Allard av Södra Roslags tingsrätt att omedelbart bortskaffa huset vid äventyr att det annars fick rivas på hennes bekostnad. Beslutet följdes av långvariga förfaranden vid domstolar och exekutiva myndigheter rörande dels husets rivning, dels en eventuell klyvning av fastigheten som skulle medföra att Inga Allard blev ensam ägare till den mark där huset var beläget. Huset revs slutligen tvångsvis i juni 1996.

Någon tid efter rivningen beslöts att fastigheten skulle klyvas och att den del på vilken huset befunnit sig skulle tillfalla Inga Allard. I februari 1997 och februari 2000 fick hon byggnadsnämndens tillstånd att återuppföra det rivna huset.

Vid Europadomstolen gjorde Inga Allard gällande att rivningen av hennes hus stred mot hennes genom artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen skyddade rätt till respekt för sin egendom.

Europadomstolen konstaterade att Inga Allard genom rivningen av huset hade berövats egendom, att åtgärden kunde anses tillgodose allmänna intressen och att den hade vidtagits med stöd i svensk lag. Frågan var emellertid om åtgärden var proportionerlig.

I detta hänseende konstaterade Europadomstolen att huset inte hade uppförts i strid med gällande byggbestämmelser utan att rivningen enbart hade sin grund i en tvist mellan samägarna till fastigheten. Det hade pågått parallella förfaranden om rivning av huset och klyvning av fastigheten, och Inga Allard hade begärt uppskov med rivningen i väntan på det fortsatta förfarandet om klyvning. Högsta domstolen hade den 4 mars 1996 avslagit en begäran om vilandeförklaring av rivningsmålet. Endast tio dagar senare, den 14 mars 1996, hade Lantmäteriverket rekommenderat att Inga Allard skulle tilldelas ett markområde runt huset, och en sådan lösning godtogs sedermera av fastighetsdomstolen.

När det gällde ett domstolsförfarande om uppskov med verkställigheten som omedelbart föregick rivningen fann Europadomstolen det anmärkningsvärt att Svea hovrätt, som hade anmodat Inga Allard att komplettera sitt överklagande senast den 5 juni 1996, trots detta fattade sitt för henne negativa beslut redan den 3 juni 1996, då någon komplettering från Inga Allard inte hade inkommit, samt att kronofogdemyndigheten påbörjat rivningen den 3 juni 1996 innan hovrätten meddelat sitt beslut och innan hovrättens tidsfrist utlöpt. Europadomstolen fann också att det hade varit rimligt att Högsta domstolen, i stället för att den 4 mars 1996 avslå Inga Allards begäran om vilandeförklaring, hade inväntat utgången av klyvningsförfarandet, särskilt med hänsyn till rivningens irreparabla effekter och de ekonomiska konsekvenser som den medförde. Europadomstolen ansåg vidare att de andra ägarnas intresse av att få huset rivet inte framstod som sär-

skilt stort, eftersom huset inte var synligt från de delar av fastigheten där dessa ägare höll till.

Europadomstolens konklusion var att Inga Allard fått bära en oproportionerlig börda och att artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade kränkts.

43. Dowsett mot Förenade Konungariket (dom 24.6.2003)

Fråga om rätten att förbereda sitt försvar (artikel 6:1 och artikel 6:3 b) i konventionen)

Dowsett dömdes för mord på sin affärspartner Nugent till livstids fängelse. Motivet skulle ha varit att Nugent skulle röjas ur vägen därför att han hade kännedom om vissa bedrägerier som Dowsett begått. Till sitt försvar anförde Dowsett att han endast haft för avsikt att skada Nugent och att han inte haft något motiv för att döda honom eftersom Nugent själv varit inblandad i bedrägerierna i fråga.

Efter domen gjorde Dowsett gällande att polisen hade vägrat att tillhandahålla bevisning som talade till hans förmån. Inför en förhandling i denna fråga vid *Police Complaints Authority* fick han del av vissa handlingar, men annat material som varit tillgängligt för polisen förblev hemligt, bl.a. därför att det ansågs strida mot det allmänna intresset att göra det tillgängligt för Dowsett.

Dowsett gjorde vid Europadomstolen gällande att vägran att till honom utlämna allt material som var tillgängligt för polis och åklagare stred mot hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång och hans rätt enligt artikel 6:3 b) i konventionen att få rimliga möjligheter att förbereda sitt försvar.

Europadomstolen konstaterade att det inte var förenligt med principen om en rättvis rättegång att överlämna åt åklagaren och polisen att själva bedöma, å ena sidan, försvarets intresse av att få del av viss information och, å andra sidan, det allmänna intresset av att informationen förblev hemlig. Europadomstolen framhöll betydelsen av en procedur som medger att sådant bevismaterial som kan vara av betydelse för försvaret överlämnas till en domare för prövning av om det skall utlämnas eller inte.

Europadomstolens slutsats blev att artikel 6:1 i förening med artikel 6:3 b) i konventionen hade kränkts.

44. Stretch mot Förenade Konungariket (dom 24.6.2003)

Fråga om rätten till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Genom avtal i november 1969 med kommunal myndighet (*Dorchester Borough Council*) fick Stretch ett 22-årigt arrende till viss industrimark. Enligt avtalsvillkoren skulle han bebygga marken på visst sätt, och han fick en option till förlängning av arrendet under ytterligare 21 år.

Under år 1990, då förhandlingar påbörjats om förlängning av arrendetiden, fick Stretch veta att han inte kunde få en förlängning, ef-

tersom den kommunala myndigheten inte hade varit behörig att ge honom rätt att förlänga arrendet.

Europadomstolen konstaterade att Stretch hade gjort investeringar på grundval av sitt avtal med kommunen, i vilket det som en viktig del ingått en rätt för honom att förlänga arrendetiden, och han inte hade förstått att hans avtalspart hade överskridit sin behörighet. Stretch ansågs ha haft en välgrundad förväntan (*"legitimate expectation"*) att få använda marken efter utgången av de första 22 åren och att få avkastning för sina investeringar även under förlängningsperioden. Bortfallet av möjligheten till förlängning var en oproportionerlig inskränkning i hans rätt till skydd för sin egendom och stred därför enligt Europadomstolens mening mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

45. Maire mot Portugal (dom 26.6.2003)

Fråga om rätten till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Maire, som var fransk medborgare, var far till Julien, född 1995, vars mor, S.C., var portugisisk medborgare. Sedan Maire i Frankrike interimistiskt tillerkänts vårdnaden om Julien, bortfördes denne i juni 1997 av S.C. till Portugal. År 1998 beslöt fransk domstol om äktenskapsskillnad mellan Maire och S.C., varvid Maire tillerkändes vårdnaden om Julien.

Redan 1997 begärdes genom franska justitieministeriet de portugisiska myndigheternas medverkan till att återföra Julien till Frankrike. De portugisiska myndigheterna lyckades dock inte finna Julien förrän i december 2001. Samma månad beslöt portugisisk domstol att interimistiskt ge S.C. vårdnaden om Julien. Rättegången om hur vårdnadsfrågan slutligt skulle avgöras var, när Europadomstolens dom meddelades, alltså anhängig vid domstol i Portugal.

Vid Europadomstolen klagade Maire över att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet hade kränkts genom att de portugisiska myndigheterna inte på ett effektivt sätt medverkat till att verkställa de avgöranden varigenom han fått vårdnaden om sin son.

Europadomstolen framhöll vikten av ett snabbt handlande i ärenden av detta slag, eftersom tidsutdräkt kan få obotliga följder för relationerna mellan ett barn och den förälder som barnet skilts från. I det aktuella fallet var det visserligen S.C. som undanhållit sonen, men Europadomstolen fann att de portugisiska myndigheterna kunde ha gjort mer för att ingripa mot hennes obstruktion. De hade därmed inte vidtagit adekvata och effektiva åtgärder för att återföra Julien till sin far, varför konklusionen blev att artikel 8 i konventionen hade kränkts.

46. Övriga mål

a) Klamecki (nr 2) mot Polen (dom 3.4.2003)

Brott mot

— artikel 5:3 i konventionen genom att klaganden efter att ha häktats av åklagare inte inställts inför en domare och genom att häktningstiden om två år och tre månader varit alltför lång,

— artikel 5:4 i konventionen genom att hans framställningar om frigivning inte prövats i ett kontradiktoriskt förfarande, och

— artikel 8 i konventionen genom att han under ett helt år förvägrats kontakt med sin hustru och genom att kontrollen av hans korrespondens inte haft stöd i lag och inte heller till sin omfattning varit proportionerlig.

b) C. Spa m.fl. mål mot Italien (domar 3.4.2003), P.M. m.fl. mål mot Italien (domar 17.4.2003), Carbone m.fl. mål mot Italien (domar 22.5.2003)

Avsaknaden under lång tid av polishjälp med att få hyresgäster vräkta ansågs strida mot klagandenas rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen och till respekt för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen (jfr bl.a. Immobiliare Safi mot Italien, SvJT 1999 s. 917 ff.).

c) Guerrera och Fusco mot Italien (dom 3.4.2003)

Eftersom klagandena hade ingått avtal med en kommun om ersättning för deras exproprierade egendom, ansågs de ha avstått från eventuell rätt till högre ersättningsbelopp. Något brott mot rätten till respekt för egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen förelåg därför inte.

d) Konti-Arvaniti mot Grekland (dom 10.4.2003), Luyen m.fl. mot Frankrike (dom 29.4.2003), Soc mot Kroatien (dom 9.5.2003), Lutz mot Frankrike (dom 17.6.2003), SCI Boumois mot Frankrike (dom 17.6.2003), Seidel mot Frankrike (dom 17.6.2003), Bouilly mot Frankrike (dom 24.6.2003)

Avsaknad av rättsmedel mot långsam rättskipning ansågs utgöra ett brott mot artikel 13 i konventionen (jfr Kudla mot Polen, SvJT 2001 s. 63 f.).

e) Georgios Papageorgiou mot Grekland (dom 9.5.2003)

Domstols vägran i brottmål att framskaffa originalen till dokument som låg till grund för åtalet och dataunderlaget till dem ansågs ha kränkt den tilltalades rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen och hans rätt att föra bevisning enligt artikel 6:3 d) i konventionen.

f) Tepe mot Turkiet (dom 9.5.2003)

Eftersom det inte bevisats att klagandens son dödats av personer för vilka turkiska regeringen var ansvarig, förelåg i detta hänseende inget brott mot artikel 2 i konventionen. Däremot hade denna artikel —

liksom också artikel 13 i konventionen — kränkts genom att den utredning som de turkiska myndigheterna företagit varit bristfällig.

g) Cotlet mot Rumänien (dom 3.6.2003)

Klagandens rätt till respekt för korrespondens enligt artikel 8 i konventionen hade kränkts dels genom att brev till Europakommissionen och Europadomstolen skickats med stor försening från det fängelse där klaganden var intagen, dels genom att kontrollen av hans korrespondens i ett första skede hade saknat stöd i lag och under ett senare skede hade haft stöd endast i en opublicerad instruktion från justitieministern, dels också på grund av att klaganden under fängelsevistelse inte hade försetts med kuvert m.m. i tillräcklig omfattning för att kunna utöva sin rätt att korrespondera med personer utanför fängelset.

h) Ghitescu mot Rumänien (dom 29.4.2003), Popa m.fl. mot Rumänien (dom 29.4.2003), Paulescu mot Rumänien (dom 10.6.2003)

Avsaknad av rätt till domstolsprövning med avseende på anspråk på restitution av nationaliserad eller konfiskerad fast egendom ansågs strida mot artikel 6:1 i konventionen. Upphävande av lagakraftvunnen dom varigenom nationaliserad eller konfiskerad fastighet restituerats stred också mot artikel 6:1 (jfr bl.a. Brumarescu mot Rumänien, SvJT 2000 s. 78 f.). — Upphävande av lagakraftvunnen dom som tillerkänt en person äganderätt till tidigare nationaliserad eller konfiskerad fastighet ansågs utgöra brott även mot artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

i) Isik mot Turkiet och Orhan Kaya mot Turkiet (domar 5.6.2003), Halki Günes mot Turkiet (dom 19.6.2003), Dertli m.fl., Mustafa Yüksel, Özgür Isik och Halit Yalcin, alla mot Turkiet (domar 24.6.2003)

Statssäkerhetsdomstol ansågs, på grund av att en militär domare ingick i domstolen, inte vara en oavhängig och opartisk domstol (jfr bl.a. Incal mot Turkiet, SvJT 1998 s. 593 f.).

j) Nuray Sen mot Turkiet (dom 17.6.2003)

Brott mot artikel 5:3 i konventionen ansågs föreligga när en gripen person först efter elva dagar inställts inför en domare, och detta trots att Turkiet med avseende på artikel 5 gjort en s.k. derogation enligt artikel 15 i konventionen.

k) Pascolini mot Frankrike (dom 26.6.2003)

Överlämnande av domstolsreferentens rapport till generaladvokaten men inte till den enskilda parten vid Kassationsdomstolen ansågs strida mot artikel 6:1 i konventionen.